

**مروری بر گزارش سال ۲۰۱۹ دفتر مقابله با جرم و مواد سازمان ملل متحد
(UNODC)**

تابستان ۱۳۹۸

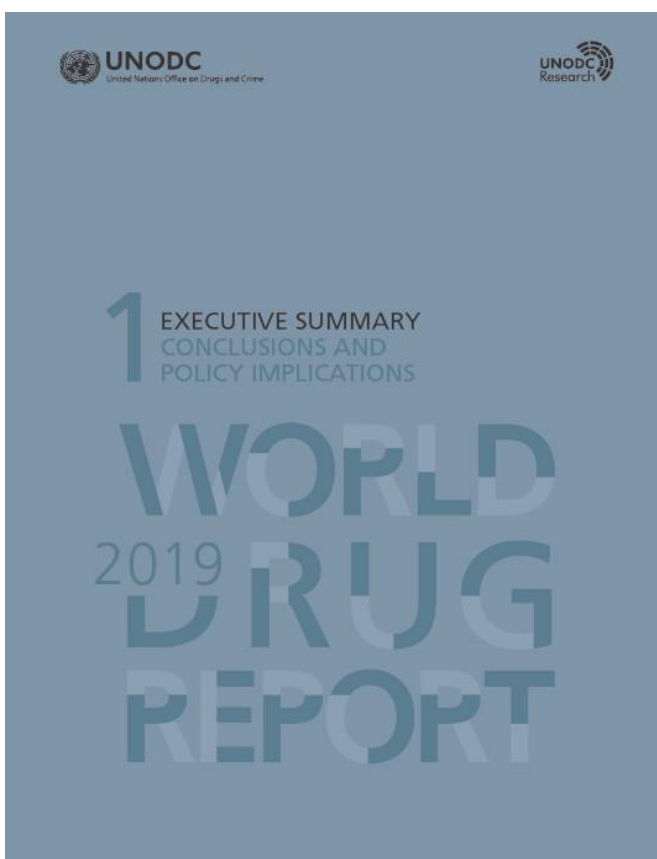
مرکز تحقیقات، رهیافت‌ها و مطالعات بین‌المللی مواد مخدر

هم‌اندیشی جهانی راه‌برتر (کادراس)

مقدمه

گزارش جهانی دفتر مقابله با جرم و مواد سازمان ملل متحد در ۲۶ ژوئن ۲۰۱۹ همزمان با روز مبارزه با مواد مخدر و قاچاق در پنج کتابچه مجزا با هدف بهبود فهم مشکل جهانی مواد و کمک به تقویت همکاری‌های بین‌المللی جهت مقابله با تاثیر مواد بر سلامتی، حکومت‌داری و امنیت منتشر شد. این گزارش نگرشی جهانی از عرضه و تقاضای مواد افیونی، کوکائین، کانابیس، محرک‌های نوع آمفتامین و مواد روانگردان جدید و تأثیر آنها بر سلامت را عرضه می‌کند. همچنین از طریق داده‌های دقیق‌تر و تحقیق و بررسی پیشرفته، تأکید می‌کند که عواقب و پیامدهای مضر مصرف مواد بر سلامت، گسترده‌تر از آن چیزی است که پیشتر گمان می‌رفت.

این گزارش دربرگیرنده پنج کتابچه است. کتابچه شماره یک خلاصه‌ای از چهار کتابچه دیگر است که یافته‌های کلیدی و نتایج و پیامدهای به دست آمده از اطلاعات را بررسی و مرور می‌کند. یافته‌هایی مانند افراد مبتلاء به اختلالات مصرف مواد، میزان مرگ و میر ناشی از مصرف مواد، تعداد افراد مبتلا به ایدز و هپاتیت در سطح جهان در نتیجه مصرف مواد، انواع مواد مصرفی در جهان و خلاصه‌ای از اقدامات انجام شده در حوزه درمان و پیشگیری. در کتابچه شماره دو، میزان و روند مصرف مواد، اختلالات و پیامدهای بهداشتی آن، میزان مرگ و میر و سال‌های سالم از دست رفته زندگی یک فرد مبتلاء به سوءمصرف مورد بررسی قرار می‌گیرد. دفتر مقابله با جرم و مواد سازمان ملل در کتابچه شماره سه گزارشی از گرایش‌ها و روندهای اخیر بازار مواد مخدر و سستی‌زها (اپیوئیدها، داروهای آرام‌بخش، ضد اضطراب و استرس و بی‌خوابی) ارائه داده است. همچنین در کتابچه شماره چهار اطلاعات مهمی از روندهای اخیر بازار مواد محرک‌زا و روان‌گردان (کوکائین، آمفتامین، مواد روان‌گردان جدید) در سطح جهان به دست می‌آید. در نهایت آخرین کتابچه این گزارش به تجزیه و تحلیل بازار جهانی کانابیس با توجه به روند شیوع مصرف آن در سطح جهان و زمینه‌های موجود در کشت، تولید، قاچاق و عرضه کانابیس و بررسی تجربه کشورهایمانند کانادا، اروگوئه و ایالات متحده آمریکا در زمینه تصحیح مقررات و قوانین در استفاده غیردارویی و قانونی از کانابیس می‌پردازد.

کتابچه شماره ۱؛ خلاصه اجرایی

کتابچه شماره یک خلاصه ای از چهار کتابچه دیگر است که یافته‌های کلیدی و نتایج و پیامدهای به دست آمده از اطلاعات را بررسی و مرور می‌کند. یافته‌های اصلی به طور خلاصه عبارتند از: بر اساس گزارش جهانی مواد سال ۲۰۱۹ دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، تحقیق بیشتر و داده‌های دقیق‌تر نشان می‌دهند عواقب زیان بار مصرف مواد مخدر بر سلامت شدیدتر و گسترده‌تر از آن چیزی است که پیشتر گمان می‌رفت؛ حدود ۳۵ میلیون نفر در سراسر جهان، بیشتر از ۳۰/۵ میلیون نفری که پیشتر تخمین زده شده بود، از اختلالات مصرف مواد مخدر رنج می‌برند و نیازمند خدمات درمانی هستند.

این میزان تخمین بالاتر برای سال ۲۰۱۷، که شامل ۴/۵ میلیون نفر که گمان می‌شود به درمان نیاز دارند نیز هست. نتایج حاصل تحقیقات جدیدی است که از دو کشور پرجمعیت جهان یعنی هند و نیجریه (این دو کشور از ده کشور پرجمعیت جهان به شمار می‌روند)، به دست آمده است. این گزارش همچنین برآورد می‌کند که تعداد مصرف کنندگان مواد شبه افیونی ۵۳/۴ میلیون نفر، ۵۶ درصد بیشتر از تخمین‌های قبل است، و این که دو سوم از ۵۸۵،۰۰۰ کل مرگ و میر ناشی از

مصرف مواد مخدر در سال ۲۰۱۷ به دلیل مصرف مواد شبه افیونی بوده است. در جهان ۱۱ میلیون نفر در سال ۲۰۱۷ مواد مخدر تزریق کرده اند، که از این تعداد ۱/۴ میلیون نفر مبتلا به ویروس اچ آی وی و ۵/۶ میلیون نفر مبتلا به هیپاتیت سی هستند.

افزایش شدت و پیچیدگی وضعیت جهانی مواد مخدر

در سال ۲۰۱۷، حدود ۲۷۱ میلیون نفر، یا ۵/۵ درصد از جمعیت جهان ۶۴-۱۵ سال، مواد مصرف کرده بودند. با این که این میزان مشابه ارزیابی سال ۲۰۱۶ است، یک بررسی طولانی مدت نشان می دهد که تعداد افرادی که مواد مصرف می کنند، هم اکنون ۳۰ درصد بیشتر از سال ۲۰۰۹ است. اگرچه این افزایش تا حدودی به دلیل رشد ۱۰ درصدی جمعیت بین ۶۴-۱۵ سال در جهان است، داده ها نشان دهنده شیوع بیشتر در مصرف مواد شبه افیونی در آفریقا، آسیا، اروپا و آمریکای شمالی و مصرف کانابیس در آمریکای شمالی، آمریکای جنوبی و آسیا در مقایسه با سال ۲۰۰۹ است.

برآورد تولید جهانی کوکائین در سال ۲۰۱۷ به بالاترین میزان یعنی ۱۹۷۶ تن رسید، افزایشی معادل ۲۵ درصد نسبت به سال قبل. علاوه بر این، مقدار جهانی کوکائین کشف شده در سال ۲۰۱۷ با افزایش ۱۳ درصد به ۱۲۷۵ تن رسید که بیشترین میزان کشفیات گزارش شده بود.

بحران مصرف بیش از حد مواد شبه افیونی در سال ۲۰۱۷ در آمریکای شمالی با بیش از ۴۷۰۰۰ مرگ و میر ناشی از مصرف بیش از حد مواد شبه افیونی در ایالات متحده افزایش داشته است، افزایشی معادل ۱۳ درصد نسبت به سال گذشته، در کانادا هم این میزان مرگ و میر ناشی از مصرف مواد شبه افیونی با ۳۳ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۶، به ۴۰۰۰ نفر رسید.

فتانیل و داروهای مشابه آن، همچنان به عنوان مشکل اصلی بحران مواد صنعتی در آمریکای شمالی محسوب می شود، اما کشورهای واقع در آفریقای شمالی و مرکزی و غربی بحران نوعی دیگر از مواد شبه افیونی صنعتی را تجربه می کنند، و آن ترامادول است. کشفیات جهانی ترامادول از کمتر از ۱۰ کیلوگرم در سال ۲۰۱۰ به نزدیک به ۹ تن در سال ۲۰۱۳ و به بیشترین حد ۱۲۵ تن در سال ۲۰۱۷ رسید.

بیشترین ماده مصرفی در جهان در سال ۲۰۱۷، همچنان کانابیس است که حدود ۱۸۸ میلیون نفر در این ماده را مصرف کرده اند.

همچنین گزارش سال ۲۰۱۹ نشان می دهد که جامعه بین الملل در پرداختن به مواد روانگردان جدید به موفقیت نسبی دست یافته است. برای اولین بار کاهش در تعداد مواد روانگردان جدید شناسایی شده و گزارش شده به دفتر مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد نشان دهنده این مهم است. مواد روانگردان جدید، به آن صورتی که در سال های پیش بیم آن می رفت، در بازار یافت نشده اند، و جامعه بین الملل به موقع توانسته است نسبت به ارزیابی آسیب های ناشی از مواد روانگردان جدید اقدام کند و آن دسته از مواد را که نیازمند کنترل بین المللی است را فهرست بندی کند.

پیشگیری و درمان همچنان به میزان کافی در دسترس نیست

پیشگیری و درمان همچنان در بسیاری از نقاط دنیا در دسترس نیست به طوری که هر سال تنها یک نفر از ۷ نفر مبتلا به اختلالات مصرف مواد به درمان دسترسی دارند. به خصوص در زندان ها، این امر چشمگیرتر است. گزارش ۲۰۱۹، تحلیلی عمیق از مصرف مواد و عواقب شدید آن بر سلامت در محیط زندان ارائه می دهد، و نشان می دهد که شیوع بیماری های عفونی همچون اچ آی وی، هیپاتیت سی، و سل، و همچنین خطرات مربوط به آنها، به طور نسبی در زندان ها، به خصوص در میان کسانی که مواد تزریق می کنند، در مقایسه با جمعیت کل بیشتر است.

۵۶ کشور گزارش داده اند که در سال ۲۰۱۷ در حداقل یک زندان درمان جایگزین مواد شبه افیونی را ارائه کرده اند، در حالی که گزارش ۴۶ کشور حاکی از آن است که امکان ارائه چنین درمانی در زندان وجود ندارند. برنامه های کاهش آسیب مانند ارائه سوزن و سرنگ در زندان بسیار به ندرت در دسترس است: تنها ۱۱ کشور کشور دسترسی به سوزن و سرنگ را در حداقل یک زندان گزارش داده اند، اما فقدان چنین برنامه هایی در ۸۳ کشور تأیید شده است.

این گزارش نشان می دهد که مداخلات درمانی مؤثر بر اساس مدارک علمی و در راستای تعهدات حقوق بشر بین الملل به اندازه مورد نیاز در دسترس نیست. از این رو دولت ها و جامعه بین الملل می بایست به افزایش اقدامات و مداخلات خود به منظور پرداختن به این خلأ سرعت ببخشند

2 GLOBAL OVERVIEW OF DRUG DEMAND AND SUPPLY

WORLD 2019 DRUG REPORT

کتابچه شماره ۲: مروری جهانی بر عرضه و تقاضای مواد

یافته‌های گزارش جهانی مواد ۲۰۱۹، تصویر جهانی از چالش‌های مواد مخدر را پیچیده نشان می‌دهد و نیاز به همکاری‌های بین‌المللی گسترده جهت پیشبرد پاسخ‌های بهداشتی و توجه به عدالت قضایی را در برابر تقاضای مواد فوری می‌داند. همچنین میزان و روند مصرف مواد، اختلالات و پیامدهای بهداشتی آن، میزان مرگ و میر و سال‌های سلام از دست رفته زندگی یک فرد مبتلاء به سوء مصرف را مورد بررسی قرار می‌دهد. کتابچه شماره دو به بررسی پیامدهای مصرف مواد بر سلامتی افراد، بروز بیماری‌های عفونی و ارائه خدمات پیشگیری و درمان در مراکز زندان‌ها می‌پردازد. بخش نهایی کتابچه حاوی اطلاعاتی از آخرین برآوردها و روند تولید قاچاق مواد و همچنین اینترنت و دارکنت است.

در کتابچه شماره دو تاکید می‌شود، با افزایش مرگ و میرهای ناشی از مصرف اویپوئیدهای مصنوعی در آمریکای شمالی و قاچاق فتانیل و مواد مشابه آن در اروپا و سایر نقاط، مواد مخدر مصنوعی همچنان یک تهدید جدی برای سلامتی افراد به شمار می‌روند. با توجه به استفاده

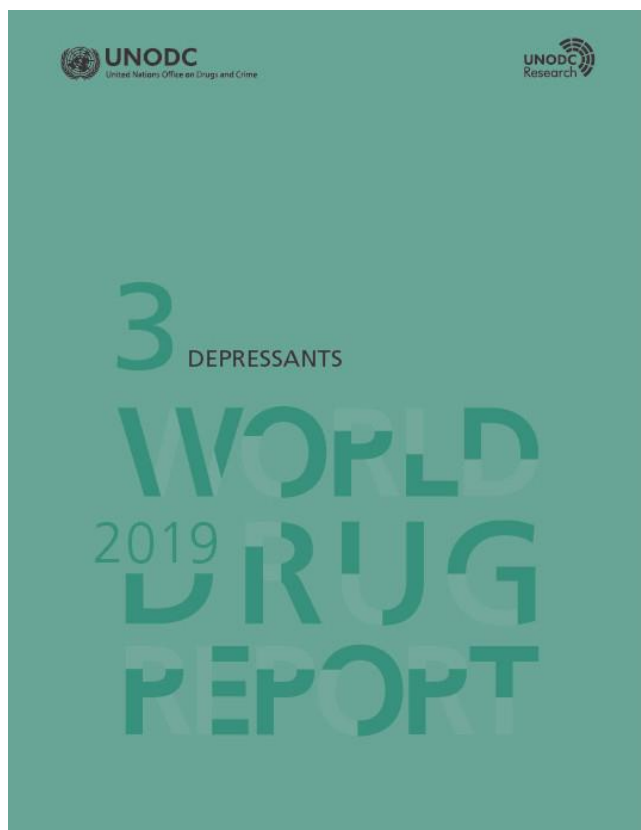
غیرداری از ترامادول به ویژه در افریقا، بحران اوبیوئیدها که توجه بسیار کمی بدان شده، نیاز به توجه فوری جامعه بین‌المللی دارد. اطلاعات محدود در دسترس نشان می‌دهد ترامادولی که برای مصارف غیرداری در افریقا مصرف می‌شود، عمدتاً به صورت غیرقانونی در آسیای جنوبی تولید و در منطقه و دیگر بخش‌های خاورمیانه قاچاق می‌شود. همچنین تولید اویوم و کوکائین در سطح یک رکورد باقی مانده است. حجم کشف شده کوکائین بیشتر از میانگی جهانی است، به طوری که میزان کوکائین کشف شده بیش از ۷۴ درصد در طول یک دهه گذشته در مقایسه با رشد ۵۰ درصدی تولید در مدت مشابه آن افزایش داشته است. این امر نشان می‌دهد تلاش‌ها در جهت اجرای قانون موثر بوده و تقویت همکاری‌های بین‌المللی به افزایش حجم کشفیات کمک می‌کند.

همچنین گزارش سال ۲۰۱۹ دفتر مقابله با جرم و مواد سازمان ملل متحد، نشان از کاهش قاچاق مواد مخدر افغانستان در امتداد مسیر شمال از طریق آسیای میانه به فدراسیون روسیه دارد. در سال ۲۰۰۸، حدود حدود ۱۰ درصد از مورفین و هروئین کشف شده جهان از کشورهایی بوده که در مسیر شمالی قرار داشتند که این امر در سال ۲۰۱۷ با یک درصد کاهش مواجه بوده است. این اتفاق ممکن است به بخشی از تغییر تقاضای مصرف پیش‌سازهای مصنوعی در بازارهای مقصد مربوط شود. همچنین افزایش اثربخشی پایین منطقه می‌تواند نقش داشته باشد. در کنار اینها، کشورهای آسیایی با حمایت دفتر مقابله با جرم و مواد سازمان ملل متحد، ابتکارات و اقدامات قابل توجهی برای تقویت همکاری‌های بین‌المللی از طریق برنامه‌های جهانی و منطقه‌ای داشته‌اند ایجاد مرکز اطلاعات رو هم‌هنگی منطقه‌ای آسیای مرکزی، طرح و ابتکار سه جانبه افغانستان، قرقیزستان و تاجیکستان اقدامی در جهت پیشبرد همکاری‌های منطقه‌ای و جهانی است.

در کنار افغانستان از اقدامات کشور کلمبیا در مبارزه با کاشت کوکا گزارشی مبنی بر کاهش تولید کوکائین پس از توافق صلح ۲۰۱۶ در مناطقی که تحت کنترل نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا^۱ موسوم به (FARC) آمده است. اما نکته قابل ذکر این است که در مناطقی که هنوز در کنترل این نیروها است برای پر کردن خلاء مناطق از دست رفته زیر کشت اقدام به افزایش کشت در مناطق تحت

¹ Revolutionary Armed Forces of Colombia

کنترل خود کرده است. این امر نشان می‌دهد کشت جایگزین در مناطق تحت تسلط دولت کلمبیا در صورتی می‌تواند موفق باشد که با توجه مستمر به اهداف توسعه پایدار و افزایش همکاری‌های بین‌المللی باشد.

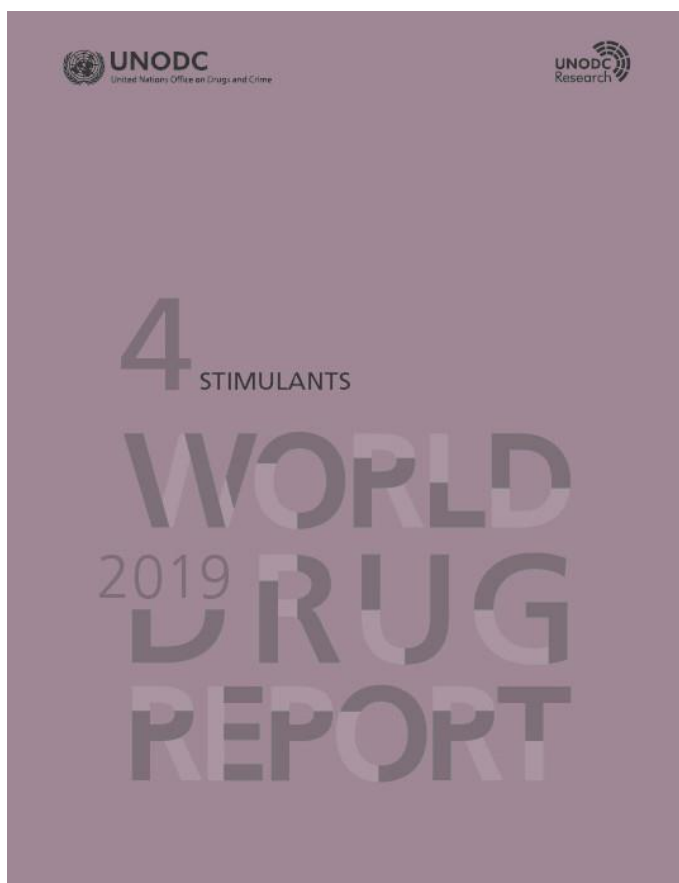

کتابچه شماره ۳: کندسازها

کتابچه سوم گزارش جهانی سال ۲۰۱۹، به تجزیه و تحلیل بازار موادی که به طور کلی به عنوان کندسازها^۲ که عمدتاً سیستم عصب مرکزی را تحت تأثیر قرار داده و به مهار یا کاهش فعالیتهای مغز منجر می‌شود، می‌پردازد. دسته‌های مهم کندسازها در این کتابچه شامل اویپوئیدها، آرام‌بخش‌ها و خواب‌آورها هستند. در حالی که بخش‌های مربوط به تقاضای مواد در مورد استفاده دارویی و غیردارویی بحث می‌کند؛ بخش عرضه مواد در مورد کندسازهایی که از منابع قانونی یا از طریق غیرقانونی تولید شده، می‌پردازد. همچنین برای کمک به درک چگونگی عملکرد کندسازها در بدن انسان اطلاعات اولیه در بخش مربوطه ارائه می‌شود.

² Depressants

در این کتابچه آمده است در حالیکه کندسازهای عملکرد سیستم عصبی به دلیل تأثیر روانگردانشان مصرف می‌شوند، اما این مواد همچنین نقشی برجسته در الگوهای چند مصرفی افراد ایفا می‌کنند. یکی از الگوهای چندمصرفی عبارت از مصرف هم‌زمان دو یا چند کندساز از جمله الکل و بنزودیازپین‌ها^۳ با اپیوئیدها تا خود درمانی و یا اثرات بالقوه اپیوئیدها باشد. در نمونه‌های دیگر افرادی که کندسازها (مانند اپیوئید) را به عنوان ماده اصلی، مصرف می‌کنند، در مواقعی که بازار دچار تحول می‌شود و دسترسی، خلوص و یا قیمت مواد تغییر می‌کند، می‌توانند برای تجربه سطح قبلی حالت روان‌گردان، با آمادگی مناسبی به مصرف یک اپیوئید دیگر رو بیاورند (مثلاً از اکسی‌کدون^۴ به هروئین یا برعکس). کندسازها همچنین به صورت هم‌زمان و یا متناوب همراه با محرک‌ها مصرف شوند.

کتابچه شماره ۴ : محرک‌ها

این کتابچه، چهارمین فصل گزارش جهانی مواد در سال ۲۰۱۹ است که تحلیلی از روندهای اخیر بازار مواد محرک، از جمله کوکائین،

محرک‌های آمفتامینی، نیز مواد روان‌گردان جدید دارای آثار محرک به دست می‌دهد. هم مواد محرک گیاه‌پایه و هم مصنوعی منجر به افزایش هشیاری، انگیزتگی و هیجان رفتاری می‌شود. این

³ Benzodiazepines

⁴ Oxycodone

کتابچه پیش و بیش از هر چیز بر عرضه و تقاضای کوکائین می‌پردازد و سپس به موضوعات و روندهای در حال ظهور در مصرف و قاچاق محرک‌های آمفتامینی از جمله مت‌آمفتامین، آمفتامین، محرک‌های دارویی و اکستازی می‌پردازد. در بخش پایانی این کتابچه نیز عرضه و تقاضای مواد روان‌گردان جدید از نظر گذراننده می‌شود.

محرک‌ها یا روان‌محرک‌ها دسته‌ای از مواد هستند که بر سیستم اعصاب مرکزی تأثیر گذاشته، هشیاری و انگیزتگی را افزایش می‌دهند و منجر به بروز رفتار هیجانی در فرد می‌شوند.^۵ مکانیسم عمومی این مواد مبتنی بر افزایش فعالیت مسیرهای تحریک‌کننده طبیعی در مغز است، که به‌ویژه اثر سه انتقال‌دهنده مونوآمین^۶ یعنی دوپامین^۷، نوراپی‌نفرین^۸ و سروتونین^۹ را شدت می‌بخشد.^{۱۰}

روان‌محرک‌ها می‌توانند موادی گیاه‌پایه باشند: برای نمونه کوکائین و «کراک» کوکائین (گرفته شده از برگ کوکا)، افدرین و شبه افدرین (افدرا) و کاتین (خات). همچنین آن‌ها می‌توانند به صورت مصنوعی تولید شوند: مثلاً آمفتامین و مت‌آمفتامین؛ دسته مواد اکستازی از جمله MDMA (۴و۳ متیلن‌دی‌اکسیدمتا‌آمفتامین)، MDA (۴و۳ متیلن‌دی‌اکسیدمتا‌آمفتامین) و MDEA (۴و۳ متیلن‌دی‌اکسیدمتا‌آمفتامین) و نیز کاتین‌های مصنوعی از جمله مفدرین، MDPV (متیل‌اندوکسی‌پیروالرون) و متیلن.

برخی از روان‌محرک‌ها امروزه مصرف دارویی دارند، برخی دیگر نظیر کاتین‌های مصنوعی (مفدرین، MDPV و متیلن) برای مصارف دارویی نیز پذیرفته شده‌اند.^{۱۱} برخی از روان‌محرک‌ها توسط کنوانسیون‌های بین‌المللی مواد تحت کنترل درآمده‌اند (مانند کوکائین، آمفتامین، مت‌آمفتامین و MDMA) که البته درجه‌بندی متفاوتی هم دارند. از دیگر روان‌محرک‌هایی که هنوز تحت کنترل بین‌المللی درنیامده‌اند به مواد روان‌گردان جدید^{۱۲} یاد می‌شود. آمفتامین و

5. Jerrold S. Meyer and Linda F. Quenzer, *Psychopharmacology: Drugs, the Brain, and the Behavior*, 3rd ed. (Oxford, Oxford University Press, 2019).

6. Monoamine

7. dopamine

8. norepinephrine

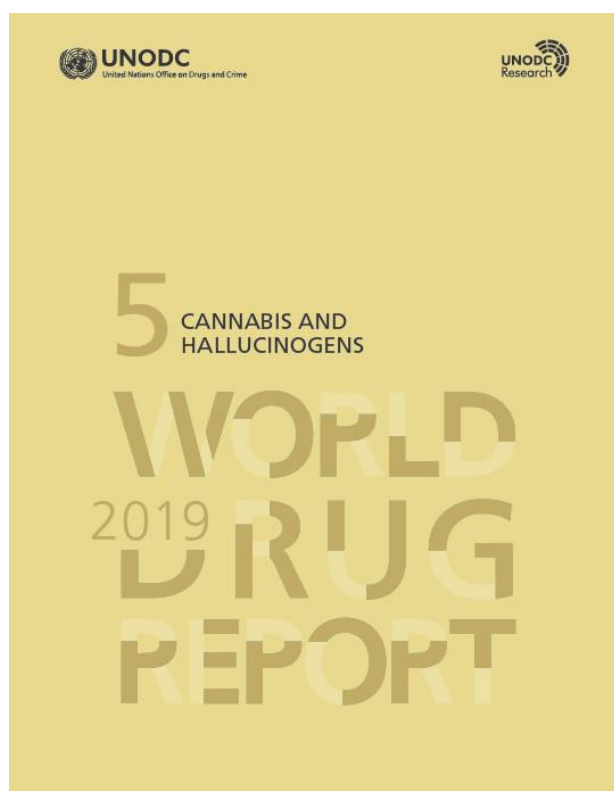
9. serotonin

10. Terminology and Information on Drugs (United Nations publication, Sales No. E.16.XI.8).

11. Ibid.

12. New Psychoactive Substance

ایزومرهای مختلف آن مصرف دارویی نیز دارد و برای درمان شرایطی همچون اختلال نقص توجه و بیش‌فعالی^{۱۳} و اختلال حمله خواب به کار می‌رود. این مواد را همچنین می‌توان به مثابه اشتهاگش به کار برد^{۱۴}. در سال‌های اخیر تعدادی از مواد روان‌گردان جدید در بازار نیز ظاهر شده‌اند. از سال ۲۰۰۹ محرک‌ها به دسته عمده مواد روان‌گردان جدید (۳۶ درصد) مبدل شده‌اند و دفتر مقابله با جرم و مواد سازمان ملل نیز در این مورد هشدار داده است.

کتابچه شماره ۵: کانابیس و هذیان‌آورها

این کتابچه، فصل پنجم گزارش مواد جهان در سال ۲۰۱۹ است که می‌کوشد هم درباره عرضه، کشت و تولید کانابیس در بازار جهانی و هم از قاچاق گیاه و رزین کانابیس و نیز روند شیوع

مصرف کانابیس تحلیلی ارائه دهد. این کتابچه همچنین نسبت به اقدامات انجام شده در زمینه وضع مقررات مصرف غیر دارویی کانابیس در کانادا، ایالات متحده آمریکا و اروپا دیدگاهی کلی به دست داده و بازار جهانی هذیان‌آورها را بررسی کرده است که اخیراً محموله‌های بیشتری از آن‌ها کشف و ضبط می‌شود و نیز روند شیوع مصرف آن‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

اگرچه در این باره که کانابیس دارای بیش از یک گونه است یا تک‌گونه‌ایست، اختلاف نظر وجود دارد، در حال حاضر این ماده از سوی مجامع علمی تک‌ویژه‌ای به حساب می‌آید (کانابیس ساتیوا

¹³ .ADHD

¹⁴ David J. Heal and others, "Amphetamine, past and present: a pharmacological and clinical perspective", Journal of Psychopharmacology, vol 27, No. 6 (June 2013), pp. 479–496.

ال).^{۱۵} و^{۱۶} اما این گیاه دو زیر گونه (ساتیوا و ایندیکا) و چهار رقم نیز دارد. البته گیاه‌های کانابیس ۷۰ نوع ترکیب متفاوت نیز دارد که از آن‌ها مجموعاً به فیتوکانابینوئیدها^{۱۷} یاد می‌شود و ماده اصلی روان‌محرك موجود در آن تتراهیدروکانابینول^{۱۸}

است. کانابیس گیاهی در بیشتر کشورها تولید می‌شود و شامل برگ‌های خشک شده و ریخته و گل‌های بخش تاج است که عموماً از راه استعمال دودی، مصرف می‌شود. برخلاف آن عصاره کانابیس^{۱۹} که کنسانتره گل و دیگر بخش‌های کانابیس است، تنها در برخی از کشورهای شمال آفریقا، خاورمیانه و آسیای جنوب شرقی تولید می‌شود. روغن حشیش نیز کانابیس است که می‌تواند با حداقل یا بدون هیچ دورریز حلالی از همه بخش‌های این گیاه گرفته شود. کنوانسین بین‌المللی مبارزه با مواد مخدر که در سال ۱۹۷۲ اصلاح شد به موضوع کنترل کانابیس پرداخته است. در دو دهه گذشته رشد سریعی در تکنیک‌های کشت گیاه کانابیس اتفاق افتاده است. این روند به گسترش کشت خانگی (در محل‌های سرپوشیده) و در نتیجه کاهش وابستگی به محصولات وارداتی انجامیده است.

15 . WHO Expert Committee on Drug Dependence, Pre-review, "Cannabis plant and cannabis resin: section 1 – Chemistry" (Geneva, 2018).

۱۶ - حرف ال اشاره به نام کارل لیننه گیاه‌شناس سوئدی است که در سال ۱۷۵۳ این نام را برای گیاه مذکور انتخاب کرد.

17 .

18 .THC

19 .Cannabis resin

مرکز تحقیقات، رهیافت‌ها و مطالعات بین‌المللی مواد مخدر

هم‌اندیشی جهانی راه‌برتر (کادراس)